

MITTEILUNGEN

DES STATISTISCHEN ZENTRALAMTES
DES PROTEKTORATS BÖHMEN UND MÄHREN

ZPRÁVY

ÚSTŘEDNÍHO STATISTICKÉHO ÚŘADU
PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA

Reihe G, Nr. 38
Rada čis.

Konzerne, Kapitalbeteiligungen, Interessengemeinschaften und ähnliche Zusammenschlüsse im Protektorat Böhmen und Mähren nach dem Stande vom 31. XII. 1940

Koncerny, kapitálové a zájmové účasti a obdobné spoje v protektorátě Čechy a Morava podle stavu dne 31. XII. 1940

Einleitende Bemerkungen

Durch die Kundmachung des Vorsitzenden der Regierung vom 15. Mai 1941 Slg. Nr. 181 wurde das Statistische Zentralamt mit der Durchführung der Erhebung der Konzerne beauftragt. Diese Kundmachung § 2) legt sowohl allen untersuchten Unternehmungen, als auch allen Unternehmern (juristischen und physischen Personen) die Berichterstattungspflicht auf.

Die Erhebung wurde mittels eines Fragebogens durchgeführt. Die Fragebogen wurden den Firmen nach dem Handelsregister zugestellt, und zwar allen:

- 1) Aktiengesellschaften;
- 2) Gesellschaften mit beschränkter Haftung;
- 3) Gewerkschaften;
- 4) brauberechtigten Bürgerschaften;
- 5) Genossenschaftszentralen;
- 6) verschiedenen weiteren Unternehmungen anderer Rechtsformen, soweit bei der Erhebung festgestellt wurde, daß diese Firmen in die Struktur irgendeines Konzerns eingliedert sind.

Als **Konzerne** sind in dieser Erhebung alle Fälle anzusehen, wo rechtlich selbständige Unternehmungen unter einer einheitlichen Leitung vereint sind.

Konzernunternehmungen im Sinne dieser Erhebung sind jene Unternehmungen, deren Aktien (bzw. Anteile) sich vorwiegend (mehr als 50 v. H.) im Besitz einer anderen rechtlich selbständigen Unternehmung (Konzernzentrale) befinden. Ausnahmsweise sind als Konzernunternehmungen auch die Fälle des Minoritätsbesitzes an Aktien (bzw. Anteilen) anzusehen, bei denen gewisse Begleitumstände unbestreitbar von einem entscheidenden Einfluß auf das betreffende Unternehmen zeugten.

Unter **Konzernzentrale** ist jene Komponente des Konzerngebildes zu verstehen, welche die überwiegende Mehrheit der Teilnahmen in sich vereinigt und eine rechtliche oder tatsächliche Möglichkeit besitzt, in das beherrschte Unternehmen einzugreifen.

Der Begriff „Teilnahme“ ist im weiteren Sinne des Wortes aufzufassen; es handelt sich dabei auch um alle Fälle des Minoritätsbesitzes der Aktien (resp. Anteile) und keineswegs nur um die Konzernbeziehungen, sondern auch um alle anderen ähnlichen Kapital- und Interessenzusammenschlüsse, nämlich:

1) um die **Kapitalbeteiligungen** an Konzernunternehmungen oder an Unternehmungen außerhalb des Rahmens des engeren Konzerns. Hierher gehören alle Fälle, wo eine juristische Person zum 31. XII. 1940 Aktien oder Anteile eines anderen Unternehmens tatsächlich im Besitz hatte;

2) um die **Interessengemeinschaften**; das sind entweder größere Kredite dauernden Charakters, die dem Gläubiger einen Einfluß auf das Unternehmen des Schuldners gewähren, oder andere Rechtsbeziehungen, welche die erhobene Unternehmung selbst als „Interessengemeinschaft“ bezeichnet haben (z. B. Pachtverträge, Gewinnverteilungen usw.).

Da den Gegenstand der Konzernhebung die **Konzernbeziehung** bildete, konnten allerdings in die Endergebnisse nicht solche Beziehungen oder Beteiligungen aufgenommen werden, die nicht den Charakter von echten Konzernbeziehungen haben. Deshalb wurden aus der endgültigen Zusammenfassung alle Fälle des Aktienbesitzes, Beteiligungen seitens physischer Privatpersonen und Beteiligungen des Protektorats, der Länder, Bezirke und Gemeinden eliminiert. In die Tabellen wurden also nur die in den Gruppen 1–6 angeführten Unternehmungen registriert, an denen juristische Personen zum 31. XII. 1940 Kapitalbeteiligungen oder Interessengemeinschaften hatten.

Die Konzernhebung des Statistischen Zentralamtes stellte im Protektorat Böhmen und Mähren 190 Konzerngebilde und 73 den Konzernähnliche Zusammenschlüsse fest.

Fremde Valuten wurden nach der Kursliste der Nationalbank zum 31. XII. 1940 umgerechnet.

Úvodní poznámky

Vyhláška předsedy vlády ze dne 15. května 1941, č. 181 Sb., uložila Ústřednímu statistickému úřadu provést šetření koncernu. Ve svém § 2 ukládá tato vyhláška zpravodajskou povinnost jak všem šetřeným podnikům, tak všem podnikatelům (právníkům i fyzickým osobám).

Šetření se provedlo dotazníkem. Dotazníky byly rozeslány firmám podle obchodního rejstříku, a to všem:

- 1) akciovým společnostem;
- 2) společností s ručením omezeným;
- 3) těžištvům;
- 4) pravovárečným měšťanstvům;
- 5) družstevním ústředím;
- 6) různým dalším podnikům jiných právních forem, pokud se šetřením ukázalo, že tyto firmy jsou zapojeny do struktury některého koncernu.

Za **koncerny** jsou v tomto šetření považovány všechny případy, kdy právně-samostatné podniky jsou sloučeny pod jednotným vedením.

Konzernovými podniky ve smyslu tohoto šetření jsou podniky, jejichž akcie (nebo podíly) jsou ve většině (více než 50 %) ve vlastnictví jiného právně-samostatného podniku (konzernové centrály). Výjimečně se též považovaly za konzernové i ony podniky, kdy minoritní vlastnictví akcií a podílů bylo doprovázeno okolnostmi, jež nesporně svědčily o rozhodujícím vlivu na dotčený podnik.

Pojmem **konzernová centrála** se rozumí ona složka konzernového útvaru, která soustřeďuje u sebe převážnou většinu účasti a má právní neb faktickou možnost zasahovati do ovládaného podniku.

Pojmu „**účast**“ je nutno rozuměti v širším slova smyslu; jde při tom též o všechny případy minoritního vlastnictví akcií (po případě podílů) a o vztahy netoliko konzernové, nýbrž také o veškerá podrobná kapitálová a zájmová spojení, a to:

1) o **kapitálové účasti** na konzernových podnicích nebo na podnicích mimo rámec užšího koncernu. Sem náleží všechny případy, kdy právnická osoba ke dni 31. XII. 1940 opravdu vlastnila akcie nebo podíly jiného podniku;

2) o **účasti zájmové**; jsou to buď větší úvěry trvalé povahy, jež poskytují věřiteli vliv na dlužnický podnik anebo jiné právní vztahy, které šetřený podnik sám označuje jakožto „zájmovou účast“ (na př. pachtovní úmluvy, smluvy o rozdělení zisku a pod.).

Jelikož předmětem konzernového šetření byl konzernový vztah, nemohly býti ovšem do konečných výsledků pojaty takové vztahy nebo účasti, které nemají raz pravyh vztahů konzernových. Proto ze závěrečné koncentrace byly vyloučeny všechny případy držby akcií a účastí soukromými osobami fyzickými, účastí Protektorátu, zemí, okresů a obcí. Tabulky tedy zachycují jen podniky, uvedené ve skupinách 1 až 6, na nichž měly kapitálové nebo zájmové účasti osoby právnické, a to ke dni 31. XII. 1940.

Konzernové šetření Ústředního statistického úřadu zjistilo v protektorátě Čechy a Morava 190 konzernových útvarů a 73 konzernů podobných spoju.

Cizí valuty jsou přepočteny podle kursů Národní banky ke dni 31. XII. 1940.

Tab. 2. Erhobene Unternehmungen nach einzelnen rechtlichen Formen nach dem Stande vom 31. XII. 1940
Tab. 2. Šetřené podniky podle jednotlivých právních forem podle stavu dne 31. XII. 1940

Rechtliche Form	Anzahl Počet		Stamm- (Grund-) Kapital Kmenový (základní) kapitál		Bilanzsumme Bilanzní úhrn		Právní forma
	konzernierter Unternehmungen konzernovaných podniků		konzernierter Unternehmungen konzernovaných podniků		konzernierter Unternehmungen konzernovaných podniků		
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	
allerehobenenternemungenšetřěných podniků							
Aktiengesellschaften	686	50,6	9 596 743	79,5	60 262 274	81,4	Aktiové společnosti
Gesellschaften m. b. H.	649	31,7	493 246	44,7	3 535 183	48,7	Společnosti s r. o.
Gewerkschaften	4	100,0	605 870	100,0	2 782 118	100,0	Těžářstva
Brauberechtigte Bürgerschaften	23	4,3	164 583	76,0	337 861	65,2	Pravovárečná měšťanstva
Sonstige Unternehmungen	63	100,0	249 770	100,0	12 280 739	100,0	Jiné podniky
Zusammen	1 425	43,6	11 110 212	79,5	79 258 175	83,8	Celkem

Tab. 3. Teilnahmen der hiesigen Unternehmungen an Unternehmungen außerhalb des Protektorats Böhmen und Mähren nach dem Stande vom 31. XII. 1940

Tab. 3. Účasti zdejších podniků na podnikcích mimo protektorát Čechy a Morava podle stavu dne 31. XII. 1940

Gebiet der Beteiligung	Gesamtsumme der Ührn účasti		II. Bergbau*) II. Hornictví*)		VII. Bau von Maschinen VII. Výroba strojů		XIX. Bekleidungsindustrie XIX. Průmysl odívání		XXV. Geld- und Börsenwesen XXV. Peněžnictví a burzy		Území účasti
	Konzernierter Unternehmungen konzernovaných podniků		Konzernierter Unternehmungen konzernovaných podniků		Konzernierter Unternehmungen konzernovaných podniků		Konzernierter Unternehmungen konzernovaných podniků		Konzernierter Unternehmungen konzernovaných podniků		
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	
allerehobenenternemungenšetřěných podniků											
Übriges Reichsgebiet	702 473	140 119	384 305	31 578	23 015	30 122	1 200	36 818	100 853	34 116	Ostatní Říšské území
Slowakei	314 165	189 516	13 823	6 483	3 636	20 773	43 000	39 679	102 657	52 376	Slovensko
Ungarn	78 916	64 851	257	—	17 541	4 933	956	26 527	48 797	31 027	Maďarsko
England	5 909	85 245	446	—	2 475	—	—	73 889	—	—	Anglie
Rumänien	67 396	24 116	4 252	—	40 887	12 108	—	—	67 317	45 424	Rumunsko
Übriges Europa	105 910	143 421	20 666	1 938	4 214	10 317	150	73 318	—	—	Ostatní Evropa
Asien	5 030	80 255	—	—	4 521	36 369	—	43 886	—	—	Asie
Afrika	248	6 340	—	—	99	2 970	—	2 929	—	—	Afrika
Amerika	7 283	38 162	—	—	1 545	3 379	5 410	34 784	—	—	Amerika
Zusammen	1 287 830	772 025	423 848	39 999	97 933	120 971	50 716	331 830	319 624	162 943	Celkem

*) Samt Gewerkschaften.

